

RECENZJE I SPRAWOZDANIA

SCRIPTURA SACRA
Rok 17/2013

ks. Janusz Czerski,
Literatura epistolarna Nowego Testamentu,
Opole 2013, ss. 354.

Książka ks. Janusza Czerskiego na temat literatury epistolarnej Nowego Testamentu ukazała się w serii wydawniczej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Oprócz *Wprowadzenia* książka przedstawia w kolejnych rozdziałach epistolografię starożytną, środowisko św. Pawła, jego życie, działalność i osobowość oraz charakterystykę literacką jego listów. Ta ostatnia część stanowi oczywiście zasadniczy zręb pracy. Do tej niezwykle obszernej pracy (346 stron) dołączono streszczenie w języku niemieckim.

Przyglądając się bardziej szczegółowo treści omawianej pracy, należy zauważyć, że omawiając epistolografię starożytną, autor uwzględnił przybliżenie gatunku literackiego starożytnego listu (listy grecko-rzymskie, orientalne i listy Nowego Testamentu), technikę pisarską, starożytny system pocztowy i zagadnienia retoryczne listów. Zatrzymując się nad środowiskiem św. Pawła, omówił tło historyczne, polityczne i społeczne działalności pisarskiej apostoła oraz przybliżył tło kulturowe i historyczne jego czasów (zarówno judaistyczne, jak i hellenistyczne). Szeroko omówił także biografię Apostoła Narodów, kładąc nacisk na działalność misjonarską. Przedstawił także osobowość Pawła – taką, jaka wyłania się z lektury jego pism. Następnie ks. Czerski zajął się charakterystyką literacką listów Pawła, akcentując ich oryginalny charakter, omawiając strukturę, język, słownictwo, styl i obecne w listach podgatunki literackie. Rozdziały od IV do XI poświęcone zostały analizie poszczególnych listów (1–2 Tes, 1–2 Kor, Ga, Rz, Flp, Flm). Autor przybliży adresatów listu, sytuację Kościołów lokalnych, do których Paweł adresuje swe pisma, a także omawia zagadnienia literackie i teologiczne poszczególnych listów.

Ks. Janusz Czerski operuje poprawnym i bogatym słownictwem, język książki jest naukowy, aczkolwiek zrozumiały. Wnioski są formułowane w sposób zrozumiały i kompetentny; są dobrze uargumentowane i uzasadnione w treści pracy. Odnaczają się logicznością wyводу i wynikają bezpośrednio z przeprowadzonych analiz. Trzeba także zauważyć znakomitą kompetencję autora w posługiwaniu się językami biblijnymi, nie tylko greckim (co w tym wypadku jest absolutną koniecznością), ale także hebrajskim.

Książka ks. Czerskiego zawiera obszerny, podzielony na kilka części, wykaz skrótów i bardzo rozbudowaną bibliografię naukową. Ta ostatnia również podzielona została na kilka części: teksty źródłowe (biblijne i pozabiblijne), komentarze, słowniki oraz bibliografia ogólna. Taki podział jest niezwykle klarowny. Pojawia się on przed każdym z rozdziałów. Zebrana literatura jest bardzo obfita. Autor dotarł do wielu pozycji trudno dostępnych. Należy podkreślić, że bazuje przede wszystkim na literaturze obcojęzycznej, przez co udostępnia polskiemu czytelnikowi wyniki badań nad epistologafią w zagranicznych ośrodkach.

Praca zawiera dużo przypisów, które wskazują na umiejętne posługiwanie się literaturą. Przejrzystość i zrozumiałość stylu jest dużym walorem pracy. Wnioski są formułowane w sposób zrozumiały i kompetentny; są dobrze uargumentowane i uzasadnione w treści pracy. Odznaczają się logicznością wyводу. Wynikają bezpośrednio z przeprowadzonych badań, a nie są – jak to się czasem zdarza – zbyt daleko idące, bądź nie mające podstaw w przeprowadzonych badaniach.

Cieszy fakt, że książka ks. Czerskiego ukazała się drukiem i wzbogaciła polski rynek teologiczny. Jest to opracowanie niezwykle rzetelne i pod każdym względem naukowe; uwzględnia najnowsze badania i światową literaturę dotyczącą epistolografii Nowego Testamentu. Książka stanowić może charakter podręcznika dla studentów kierunków teologicznych, aczkolwiek przeznaczona jest nie tylko dla studentów. Jej odbiorcami z powodzeniem mogą być zawodowi teologowie.

Konkludując należy stwierdzić, że książka ks. Czerskiego jest w pełni wartościowym opracowaniem egzegetycznym i teologicznym, które prowadzi autora do twórczych wniosków. Są one dobrze uargumentowane, a poszczególne partie wyводу poparte fachową literaturą dotyczącą omawianego zagadnienia. Nie ulega wątpliwości, że tekst ten może stać się impulsem do dalszych badań nad listami zawartymi w Nowym Testamencie.

ks. Mariusz Rosik

Jerzy Ciecieląg,

Żydzi w europejskiej części Cesarstwa Rzymskiego,

Biblioteka Zwojów. Tło Nowego Testamentu 16, The Enigma Press,

Kraków – Mogilany, ss. 307

Jerzy Ciecieląg od wielu lat zajmuje się problematyką żydowską w starożytności. Jego dotychczasowe, cenione przez znawców problematyki, prace ukazują zamiłowanie do historii narodu wybranego (wystarczy wspomnieć kilka monografii: